

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 154/05-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. septembra 2005 v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Alexandra Bröstla o sťažnosti H. Š., bytom V., zastúpenej advokátkou JUDr. J. F., Ž., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 145/93 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo H. Š. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 145/93 porušené bolo.

2. Základné právo H. Š. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 145/93 porušené nebolo.

3. Okresnému súdu Žilina prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 145/93 konal bez zbytočných priet'ahov.

4. H. Š. priznáva finančné zadost'učinenie 60 000 Sk (slovom šesťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Žilina povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Okresný súd Žilina je povinný uhradiť H. Š. trovy právneho zastúpenia 5 302 Sk (slovom päťtisíc tristo dva slovenských korún) na účet jej právnej zástupkyne JUDr. J. F., Ž., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 30. mája 2005 doručené podanie H. Š., bytom V. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. J. F., Ž., označené ako „*Podnet o uplatnenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa článku 48, ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky*“. Z obsahu sťažnosti vyplynulo, že sťažovateľka namieta porušenie jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v konaní Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) vedenom pod sp. zn. 17 C 145/93 vo veci jej žaloby o vyrovnanie dedičských podielov.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti uviedla:

„Naposledy Krajský súd v Žiline rozhodnutím zo dňa 19. 3. 1999 zrušil rozsudok prvostupňového súdu, ktorým boli vyrovnané dedičské podiely po poručiťelke neb. J. M., rod. P. potvrdením spoluvlastníckych podielov pre odporcov v 1) - 6) rade.

Od zrušenia rozsudku krajským súdom vo veci nebolo ani jedno pojednávanie a napriek tomu, že aj v mene navrhovateľky sa sťažoval na prietahy v konaní osobne a naposledy i písomným podaním zo dňa 2. 11. 2004 adresovaným predsedovi Okresného súdu v Žiline, ktoré bolo doručené Okresnému súdu v Žiline dňa 2. 11. 2004, p. L. M. - navrhovateľ v 1) rade, k náprave vo veci nedošlo.

Postupom prvostupňového súdu je znemožnené navrhovateľke disponovať so svojím spoluvlastníckym podielom v nehnuteľnostiach, ktoré sú predmetom vyrovnania dedičských podielov...“

Na základe uvedených skutočností sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd vydal tento nález:

„Základné právo H. Š., rod. K., na prerokovanie a rozhodnutie veci bez zbytočných prietahov upravené v článku 48, ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a základné právo na súdnu ochranu upravené v článku 46, ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v konaní pred Okresným súdom v Žiline č. k. 17 C 145/93 bolo porušené.

Ústavný súd Slovenskej republiky ukladá Okresnému súdu v Žiline, aby vo veci vedenej na Okresnom súde v Žiline pod č. k. 17 C 145/93 konal.

Okresný súd v Žiline je povinný zaplatiť H. Š., rod. K. primerané finančné zadosťučinenie v sume Sk 150.000,- do 30 dní od právoplatnosti rozhodnutia.

Odporca je povinný zaplatiť navrhovateľke trovy konania vrátane trov právneho zastupovania v sume Sk 6.307,- na účet právnej zástupkyne navrhovateľky JUDr. J. F., advokátky, so sídlom v Ž., ... do 3 dní od právoplatnosti rozhodnutia.“

Ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľky na neverejnom zasadnutí senátu podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a keďže nezistil dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona, uznesením č. k. II. ÚS 154/05-9 z 22. júna 2005 rozhodol o jej prijatí na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval 18. júla 2005 právnu zástupkyňu sťažovateľky a predsedu okresného súdu, aby sa vyjadrili k otázke vhodnosti ústneho pojednávania, a predsedu okresného súdu zároveň vyzval, aby sa vyjadril aj k sťažnosti.

Právna zástupkyňa sťažovateľky v odpovedi na výzvu oznámila ústavnému súdu listom doručeným 25. júla 2005, že súhlasí s tým, aby sťažnosť bola prerokovaná bez ústneho pojednávania.

Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti zo 4. augusta 2005 (Spr. 3533/05, doručenom ústavnému súdu 9. augusta 2005) uviedol:

„Pokiaľ ide o stanovisko, všetko podstatné je zrejmé zo spisu a prehľadu úkonov. Poukazujem však aj na spoluúčasť účastníkov ako to vyplýva aj zo zrušujúceho uznesenia Krajského súdu v Žiline na č. l. 176, z ktorého vyplýva aj špecifickosť prípadu - skutkovú a právnu zložitosť.

Napokon v podobnej veci už Ústavný súd SR rozhodol.“

Okresný súd súčasne oznámil, že súhlasí s tým, aby ústavný súd upustil od ústneho prejednania veci.

II.

1. Sťažovateľka vo svojej sťažnosti namietala porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 145/93. Porušenie svojho označeného práva videla v tom, že postup prvostupňového súdu jej znemožnil *„... disponovať so svojím spoluvlastníckym podielom v nehnuteľnostiach, ktoré sú predmetom vyrovnaní dedičských podielov“*.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na

inom orgáne Slovenskej republiky. Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je umožniť každému reálny prístup k súdu. Tomuto základnému právu zodpovedá povinnosť súdu vo veci konať a rozhodnúť (II. ÚS 88/01).

Ústavný súd nezistil porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 17 C 145/93. Sťažovateľke ako žalobkyni nebola odopretá súdna ochrana. Prietahy v súdnom konaní nemajú za následok porušenie základného práva na súdnu ochranu. Preto ústavný súd vyslovil, že základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy porušené nebolo.

2. Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“, v konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 17 C 145/93.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (II. ÚS 74/97, I. ÚS 70/98, II. ÚS 813/00) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (a), správanie účastníka súdneho konania (b) a postup samotného súdu (c). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prejednáwanej veci.

a) Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, ústavný súd z predloženého súdneho spisu zistil, že v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 17 C 145/93 ide o konanie o vyrovnanie dedičských podielov podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 293/1992 Zb. o úprave niektorých vlastníckych vzťahov k nehnuteľnostiam v znení neskorších predpisov. Ústavný súd nezistil žiadnu skutočnosť svedčiacu o právnej zložitosti veci, konštatovať však možno skutkovú zložitost', a to vzhľadom na počet účastníkov konania ako na strane navrhovateľov, tak aj odporcov, opakujúcu sa potrebu zistiť okruh účastníkov pre úmrtie, zabezpečovanie dokladov z cudziny a pod.

b) Ďalším kritériom, ktorého použitím ústavný súd zisťoval, či došlo k zbytočným prieťahom v označenom súdnom konaní, bolo správanie sťažovateľky ako účastníčky konania. Ústavný súd zistil, že správanie sťažovateľky bolo súčinnostné, pravidelne sa zúčastňovala nariadených pojednávaní (raz svoju neprítomnosť ospravedlnila). Dĺžka konania však bola ovplyvnená konaním ostatných účastníkov.

c) Tretím kritériom, ktorého použitím ústavný súd zisťoval, či došlo k zbytočným prieťahom v označenom súdnom konaní, bol postup samotného okresného súdu. Ústavný súd zo spisu okresného súdu sp. zn. 17 C 145/93 zistil, že vo veci súd koná už trinásť rok. Návrh na konanie bol podaný 2. marca 1993 navrhovateľmi 1. L. M., 2. V. K. (po jej smrti do konania pristúpili Ing. M. K. a sťažovateľka, ktorá je účastníčkou konania od 13. septembra 1993), 3. M. M. (následne ako dedičia po neb. J. M. pristúpili do konania aj J. M. a D. F.), 4. A. M. ml. (po neb. A. M.) a E. M. (po jeho smrti do konania pristúpila C. M.) a do dňa podania sťažnosti ústavnému súdu nebolo vo veci právoplatne rozhodnuté. Celková dĺžka konania je spôsobená nekoordinovanou činnosťou okresného súdu, významnou je aj skutočnosť, že vo veci rozhoduje v poradí už štvrtý zákonný sudca.

Okresný súd v konaní dosiaľ neustálil účastníkov konania na strane navrhovateľov (na čom sa výraznou mierou podieľali aj samotní navrhovatelia a ich právna zástupkyňa, ktorá túto skutočnosť na okresnom súde nikdy nenamietala) a neoveroval udelenie plnej moci L. M. ostatnými navrhovateľmi, čo ovplyvnilo ďalšie procesné rozhodnutia okresného súdu. Uznesením č. k. 17 C 145/93-12 z 21. marca 1994 zastavil okresný súd konanie voči

L. M., toto uznesenie ostatným navrhovateľom nedoručoval. Napriek tomu sa voči uzneseniu odvolali všetci navrhovatelia, žiadali uznesenie zrušiť a pokračovať v konaní.

Odvolanie navrhovateľov predložil okresný súd na rozhodnutie krajskému súdu 1. októbra 1999, t. j. po viac ako piatich rokoch, hoci predloženiu opravného prostriedku nebránili žiadne procesné prekážky. Z toho vyplýva, že v uvedenom období konal okresný súd s účastníkmi, ktorých postavenie v konaní nebolo náležite preukázané. So zásadnými skutočnosťami rozhodujúcimi pre konanie sa vysporiadal Krajský súd v Žiline vo svojom uznesení sp. zn. 9 Co 2438/99 z 30. júna 2000. Predtým však okresný súd uznesením vylúčil nárok navrhovateľa E. M. na samostatné konanie a rozsudkom č. k. 17 C 145/93-143 rozhodol o vyrovnaní dedičských podielov po poručiteľke J. M., rod. P., podľa rozhodnutia Štátneho notárstva v Žiline č. k. D 41/69-9 z 10. februára 1969, a to navrhovateľov L. M., Ing. M. K., sťažovateľky, A. M., M. M., J. M. a D. F. Voči rozsudku okresného súdu sa odvolala odporkyňa A. K. Krajský súd svojím uznesením sp. zn. 9 Co 241/98 z 19. marca 1999 zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Okrem týchto skutočností, ktoré zásadným spôsobom poznamenali celé dosiaľ uskutočnené konanie, možno v konaní zistiť ďalšie niekoľkoročné obdobia nečinnosti okresného súdu bez existencie zákonnej prekážky. Vyznačenie dĺžky prietahov je však v súvislosti s doterajším postupom okresného súdu v konaní bez zásadného významu a celé konanie je potrebné považovať za porušenie základného práva sťažovateľky priznaného čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší takéto rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

Pretože namietané konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti právoplatne skončené, ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 145/93 ďalej konal bez zbytočných priet'ahov.

V nadväznosti na rozhodnutie ústavného súdu o tom, že bolo porušené základné právo sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, sa ústavný súd zaoberal aj jej žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. Aj keď ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v konaní sp. zn. 17 C 145/93 konal bez zbytočných priet'ahov, nepovažoval vzhľadom na okolnosti prípadu uplatnenie tejto svojej právomoci za dostatočné na to, aby sa dosiahla vo veci účinná náprava. Preto považoval za potrebné rozhodnúť aj o žiadosti sťažovateľky priznať jej primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľka vo svojej žiadosti okrem iného uviedla:

„... Za obdobie 12 rokov súdneho konania, teda od uplatnenia práva na vyrovnanie dedičských podielov doposiaľ by mohla získať navrhovateľka ekonomický prospech z využívania pozemkov, ktoré sú predmetom vyrovnania v sume 158.400,- . Navrhovateľka si uplatňuje právo na finančné vyrovnanie v sume Sk 150.000,-.“

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na celkovú dobu nečinnosti okresného súdu v konaní vo veci sp. zn. 17 C 145/93 a zohľadňujúc konkrétne okolnosti prípadu vrátane pozície sťažovateľky sprevádzanej pocitom neistoty, ako aj naplnenie princípu spravodlivosti ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadosťučinenia 60 000 Sk sťažovateľke primerané konkrétnym okolnostiam prípadu.

Ústavný súd rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej zastupovaním v konaní pred ústavným súdom advokátkou JUDr. J. F., ktoré vyčíslila sumou 5 302 Sk spolu za dva úkony právnej pomoci podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb.

Trovy konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. septembra 2005